

Ida Vihko ja Aino Tuomainen

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen koulun ja kodin yhteistyössä Myllypuron yläasteella

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

20.02.2015

Tekijät Otsikko	Ida Vihko, Aino Tuomainen Kasvatuskumppanuuden toteutuminen kodin ja koulun välisessä yhteistyössä Myllypuron yläasteella
Sivumäärä Aika	30 sivua + 2 liitettä 20.02.2015
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaaja	lehtori Jyrki Konkka, Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää huoltajien kokemuksia kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Opinnäytetyö toteutettiin osana Opetusviraston ”Vanhemmuuden tuki”- hanketta. Vanhemmuuden tuki- hankkeen tarkoituksena on kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Hanke on osa laajempaa kokonaisuutta, jonka tavoitteena on lisätä koulutuksellista tasa-arvoa ja vähentää osaamiseroja. Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka menetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastatteluun osallistui kuusi 7. ja 8. luokkalaisen oppilaan huoltajaa Myllypuron yläasteelta. Esitimme haastattelussa kuusi avointa opinnäytetyömme teemaan liittyvää kysymystä, joiden pohjalta käytiin vapaata keskustelua.</p> <p>Haastattelussa ilmeni, että huoltajat olivat pääosin tyytyväisiä kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Huoltajat kokivat, että koulu järjestää yhteistyötilanteita riittävästi ja he pitivät yhteistyötä tärkeänä. Koulu on myös aktiivisesti ja monipuolisesti yhteydessä koteihin Wilma- viestintäjärjestelmän välityksellä oppilaiden koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Haastattavien mukaan koulu ottaa hyvin huomioon huoltajien näkemyksiä ja ideoita. Haasteena nousi esille huoltajien oma aktiivisuus ja kiinnostus yhteistyöhön. Haastateltavat kokivat, että huoltajien oma aktiivisuus on tärkeä osa onnistunutta yhteistyötä. Haastatteluun osallistuneista huoltajista suurin osa on aktiivisesti mukana muun muassa vanhempainyhdistystoiminnassa. He toivat kuitenkin esille huoltajien yleisesti vähäisen osallistumisen kodin ja koulun yhteistyöhön. Tämä herätti keskustelua siitä, millä keinoin huoltajia voitaisiin aktivoita ja innostaa kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Kehitysideoita olivat muun muassa yhteiset illanvietot ruoanlaiton tai työpajojen merkeissä. Huoltajat toivoivat myös lisää vapaamuotoisia keskustelumahdollisuuksia vanhempainiltojen rinnalle.</p>	
Avainsanat	kodin ja koulun yhteistyö, kasvatuskumppanuus, kasvatusvastuu

Authors Title Number of Pages Date	Ida Vihko, Aino Tuomainen Partnership in home-school collaboration in Myllypuro's middle school 30 pages + 2 appendices 20.02.2015
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor	Jyrki Konkka, senior lecturer, Anna-Riitta Mäkitalo, senior lecturer
<p>The aim of this thesis was to research parents' experiences on collaboration between home and school. The thesis was carried out as a part of the Education Department's project "Supporting Parenthood". The goal of the project is to develop dialogue and collaboration between home and school. The project is part of a venture to increase educational equality and to decrease differences in learning. The thesis is a qualitative research and was executed as a half-structured interview. Six parents of 7th and 8th graders took part in the interview at Myllypuro Lower Secondary school. The parents were asked six open questions which were the basis for discussion.</p> <p>Based on the interview, the parents were mostly satisfied with collaboration between home and school. The parents felt that collaboration is important and there is enough of it. The school is active and diverse in its communication via the web interface Wilma. Parents felt that their ideas and views are heard and taken into account by the school. The biggest challenge brought up in the interview was parents' overall lack of interest and passiveness towards collaboration between home and school. The interviewees felt that the activeness of parents is an important part of successful collaboration. Most of the interviewees were active in e.g. the parents' association. However, they brought up their worries about the overall lack of participation among parents. This inspired conversation about different ways to activate educational responsibility and encourage parents to take part in collaboration between home and school. For example, they brought up that the school could organize events and activities for parents and students as well as more opportunities for open discussion about collaboration between home and school.</p>	
Keywords	home-school collaboration, educational partnership, educational responsibility

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tausta ja tarve	1
2.1	Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Perusopetuslaki	2
2.2	Kodin ja koulun välisen yhteistyön laatukuvaus ja perusopetuksen laatuksiteerit	3
2.3	Koulun ja kodin yhteistyö	5
2.3.1	Koulun ja kodin yhteistyö Myllypuron yläasteen opetussuunnitelmassa	7
3	Opinnäytetyön teemoja ja käsitteitä	8
3.1	Kasvatuskumppanuus	8
3.2	Kasvatusvastuu	10
3.3	Dialogisuus	11
3.3.1	Viestintä koulun ja kodin välisessä yhteistyössä	12
3.3.2	Kodin ja koulun välisen viestinnän välineitä	13
4	Tutkimuksen toteuttaminen	15
4.1	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys	15
4.2	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä	16
4.3	Aineiston keruu ja analyysi	17
5	Tulokset	17
6	Johtopäätökset	22
6.1	Kasvatuskumppanuuden toteutuminen kodin ja koulun yhteistyössä	22
6.2	Haasteita koulun ja kodin välisessä yhteistyössä	24
6.3	Tutkimuksen luotettavuus	26
7	Pohdinta	26
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Tutkimuskysymykset	
	Liite 2. Haastattelurunko	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa peruskoulun oppilaiden huoltajien kokemuksia kunnioittavan vuorovaikutuksen ja kuulemisen toteutumisesta koulun ja kodin välisessä yhteistyössä. Tavoitteenamme on selvittää kokevatko vanhemmat tulevansa kuulluksi, kunnioitetaanko heidän asiantuntijuuttaan ja saavatko huoltajat tasa-arvoista kohtelua. Haluamme myös tietää minkälaisiin asioihin vanhemmat kaipaisivat koululta tukea ja onko heillä mahdollisuus vertaistukeen muilta vanhemmilta. Kokemuksia selvitetään kaikkien koulun järjestämien yhteistyöfoorumien, eli Wilma- tietojärjestelmän, vanhempainiltojen ja vanhempainvarttien sekä arviointi- ja muiden keskustelujen, osalta.

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastatteluun osallistui kuusi huoltajaa Myllypuron yläasteelta. Haastattelukysymyksillä selvitettiin huoltajien kokemuksia yhteistyötilanteista ja siitä, miten niitä voisi mahdollisesti kehittää. Tavoitteenamme oli toteuttaa laadullinen tutkimus huoltajien kanssa käytävien keskustelujen pohjalta, sekä aiemman tutkimusaineiston perusteella nostaa opinnäytetyössämme esille mahdollisia keinoja vahvistaa kasvatuskumppanuutta koulun ja kodin välillä. Toisena tavoitteenamme on tuottaa laadukasta ja luotettavaa tietoa, jota yhteistyökumppanimme pystyisi hyödyntämään jatkossa.

Olemme kiinnostuneita erityisesti yläasteella tehtävästä koulun ja kodin yhteistyöstä, koska siirtymävaiheissa yhteistyön säilyttäminen on erityisen tärkeää ja haastavaa. Yläasteikäiset oppilaat ovat elämänvaiheessa, jossa niin koulun kuin kodinkin tuki ja aktiivisuus ovat erityisen tärkeitä. Huoltajien ja koulun välinen yhteistyö ja avoin keskustelu vaikuttavat lapsen koulumenestykseen myös ylemmillä luokka-asteilla, joten hyvän ja luottamuksellisen suhteen muodostaminen ja säilyttäminen tässä vaiheessa on tärkeää (Sormunen 2012).

2 Opinnäytetyön tausta ja tarve

Opetusvirastolla on meneillään Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama koulutuksellisen tasa-arvon hanke, jonka tavoitteena on vähentää koulujen alueellisia, sekä sukupuoleen ja sosiaaliseen tai etniseen taustaan liittyviä osaamiseroja (Opetus- ja kulttuu-

riministeriö 2013). Osana tätä kokonaisuutta on meneillään Vanhemmuuden tuki- hanke, johon osallistuu yhteensä 14 koulua, joilla on erilaisia kehittämistavoitteita koulun ja kodin yhteistyömuotoihin ja vuorovaikutukseen liittyen.

Opetusviraston tekemän selvityksen mukaan kouluissa on koettu, ettei vuorovaikutus ja huoltajien kuuleminen yhteistyötilanteissa toteudu ihanteellisella tavalla. Lisäksi tarvetta olisi sovittujen yhteistyökäytäntöjen yhtenäistämiseksi ja oppilaiden huoltajien saaman kohtelun tasa-arvoistamiselle. Toteutamme opinnäytetyömme tutkimusosuuden osana Vanhemmuuden tuki- hanketta. Tutkimukseemme osallistuu vanhempia yhdestä hankkeessa mukana olevasta peruskoulusta; Myllypuron yläasteelta.

2.1 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Perusopetuslaki

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ja Perusopetuslaissa säädetään koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä. Koulutuksen järjestäjän on kirjattava opetussuunnitelmaan yhteistyön tavoitteet ja lähtökohdat näiden määräysten perusteella (Opetushallitus 2004).

Perusopetuslain mukaan opetuksen tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Kodin ja koulun välisen yhteistyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet on sisällytettävä opetussuunnitelman perusteisiin ja kirjattava opetussuunnitelmiin. (Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)). Koti ja koulu ovat lapsen tärkeimpiä kasvuympäristöjä, ja tämä edellyttää kasvatusyhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä lapsen tai nuoren oppimisen ja kehityksen tukemiseksi. Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta kuuluu huoltajalle, mutta koulun tehtävä on tukea huoltajaa kasvatustehtävässä ja huolehtia lapsen opetuksesta. Vuorovaikutus kodin kanssa antaa opettajalle tietoa oppilaasta ja auttaa opetuksen suunnittelussa. Jaetun kasvatusvastuun tarkoituksena on edistää oppilaan oppimisen edellytyksiä, sekä turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla molemminpuolinen kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Huoltajalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin, sekä saada tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä ja mahdollisuudesta yhteistyöhön kodin ja koulun välillä. Kodin ja koulun välisiä yhteistyömuotoja tulisi rakentaa ja kehittää koko peruskoulun ajan, ja sen jatkuvuus on turvattava erityisesti siirtymävaiheissa. (Opetushallitus 2004.) Yläasteaikaan ajatellen tiivis yhteistyö olisi hyvä aloittaa jo kuudennen luokan keväällä tai heti seitsemännen vuosiluokan alussa, jotta ala-asteella aloitettu yhteistyö saataisiin jatku-

maan myös yläasteella. Yhteistyötä aloittaessa kannatta käyttää hyväksi niin sanottua herkkyyss aikaa, eli ensimmäistä kahta viikkoa koulun alkamisesta. Tänä aikana huoltajat miettivät koulunkäynnin aloittamiseen liittyviä asioita ja huoltajien osallistaminen yhteistyöhön onnistuu helpoiten. Tällöin on hyvä aika edistää myös huoltajien välistä verkostoitumista. (Lämsä 2013.)

Nivelvaiheessa oppilaan siirtyessä ala-asteelta yläasteelle murrosikään liittyvät henkiset ja fyysiset muutokset asettavat omat haasteensa koulunkäynnille. Nuori tarvitsee muutosten mylleryksessä paljon aikuisen tukea. Oppiaineiden ja opettajien määrä lisääntyy yläasteelle mentäessä ja oma vastuu koulunkäynnistä kasvaa. Huoltajien aktiivisuuden ja yhteydenpidon merkitys korostuu, kun luokkamutoisesta opiskelusta siirrytään aineopetukseen. Jaksomuotoinen opiskelu asettaa myös koulunkäynnille omat haasteensa, kun oppiaineiden ja opettajien vaihtuvuus lisääntyy. Monissa kouluissa tämä tarkoittaa raskaita koeviikkoja, jotka vaativat hyvää ajankäytön suunnittelua. (MLL, n.d.)

Peruskoulun päättötodistus on tärkeä jatko-opintojen kannalta, mutta yhdeksäs luokka ja päättötodistus voivat tuntua yläastetta aloittavasta kaukaiselta. Yläasteen kurssimaisuus edellyttää kuitenkin jatkuvaa näyttöä ja opintoihin paneutumista. Pitkäjänteisyyttä vaativaan opiskeluun sitoutuminen ja motivoituminen voi kuitenkin olla vaikeaa murrosikäiselle nuorelle. Fyysinen kehitys on tunne-elämän kehitystä nopeampaa ja erityisesti psyykkiset toiminnot voivat taantua. Nuori tarvitsee aikuisilta toisaalta kokonaisvaltaista tukea, mutta samaan aikaan ottaa itsenäistymiseen tarvittavaa etäisyyttä perheeseen. Yläasteikäisestä koulunkäynti ei välttämättä tunnu prioriteetiltä, kun murrosiän tuomat muutokset vaikuttavat keskittymiskykyyn ja mielenkiinnon kohteisiin. Nuoren näennäisestä irti otosta huolimatta huoltajien olisi tärkeää osoittaa kiinnostusta nuoren asioita ja koulunkäyntiä kohtaan. (MLL n.d.)

2.2 Kodin ja koulun välisen yhteistyön laatukuvaus ja perusopetuksen laatukriteerit

Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut perusopetuksen laatukriteerit, joiden avulla voidaan arvioida, kehittää ja korjata epäkohtia koulutoimessa. Laatukriteerien mukaan kodin ja koulun välisen yhteistyön tarkoitus on olla myönteinen ja vuorovaikutteinen keino tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteistyön tulee pohjautua riittävän hyvälle yhteisymmärrykselle sen tarkoituksesta ja toimintatavoista. Koulun henkilökunnalle tulisi tarjota riittävästi tietoa, aikaa ja resursseja yhteistyön toteuttamiseksi. Yh-

teistyö on huomioitava opettajien työajassa. Monimuotoistuvat yhteistyön haasteet edellyttävät entistä enemmän perheiden tarpeita palvelevaa kasvatuskumppanuutta. Huoltajan tehtävä on olla kiinnostunut lapsensa koulunkäynnistä ja osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Opetussuunnitelmasta tulee ilmetä selkeästi yhteistyön tavoitteet, toimintamuodot ja sisällöt. Huoltajia pyritään myös osallistamaan perusopetuksen kehittämiseen yhteisötasolla. Yhteistyön tulisi perustua dialogiselle vuorovaikutukselle ja tukea molempia osapuolia kasvatustehtävässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Opetushallituksen ja Suomen vanhempainliiton jäsenistä koostuva työryhmä on koonnut vuonna 2007 koulun ja kodin välisen yhteistyön laatukuvauksen. Laatukuvaus perustuu ajatukselle, että huoltajalla ja koululla on toisiaan täydentävät tehtävät lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. Kodin ja koulun välinen yhteistyö nähdään parhaimmillaan vastavuoroisena kasvatuskumppanuutena, joka perustuu koulun ja kodin väliseen luottamukselliseen kommunikaatioon ja kouluyhteisön aikuisten johdonmukaisiin toimintamalleihin. Toimiva yhteistyö vaikuttaa tutkitusti positiivisesti koulumenestykseen, sekä koulutuksen arvostukseen ja siihen asennoitumiseen. (Opetushallitus 2007.)

Koululakien mukaan Opetushallitus päättää koulun ja kodin yhteistyön keskeisistä periaatteista ja tavoitteista yhdessä Stakesin kanssa. Myös paikallinen opetussuunnitelma laaditaan näiltä osin yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Opetussuunnitelmasta tulee ilmetä miten oppilaiden huoltajat voivat saada tietoa opetus- ja kasvatustyön suunnittelusta ja osallistua siihen. Koulun ja kodin välinen yhteistyö vaatii aktiivisuutta ja avoimuutta koulun henkilöstöltä. (Opetushallitus 2007.)

Koulun ja kodin hyvän yhteistyön lähtökohtana pidetään keskinäistä arvostusta, johon liittyvät *kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja vuoropuhelu*. Toimiva yhteistyö mahdollistaa aikuisten keskinäisen sosiaalisen verkoston kehittymisen ja toimii myös hyvänä esimerkkinä lapsille ja nuorille. Koulun tehtävä on olla aloitteellinen osapuoli yhteistyön suhteen. (Opetushallitus 2007.)

Yhteistyön ensimmäinen lähtökohta on *kuuleminen*. Kuulemisella tarkoitetaan aitoa kiinnostusta ja avoimuutta toista osapuolta kohtaan ja se on edellytys keskinäisen

luottamuksen syntymiselle. *Kunnioittamalla* toisen osapuolen oikeutta ilmaista itseään ja hyväksymällä erilaiset näkökulmat luodaan myönteinen ilmapiiri kohtaamiselle. Toisen kunnioittamisen merkitys korostuu, kun kodin ja koulun arvo- ja kokemusmaailmat eivät täysin kohtaa. Yhteistyö edellyttää myös osapuolten välistä *luottamusta*. Luottamus syntyy ajan kanssa jatkuvissa, pitkäjänteisissä ja *vuoropuheluun* perustuvissa kohtaamisissa. Vuoropuhelu tarkoittaa tasavertaista, selkeää ja läpinäkyvää keskustelua, jonka kautta pyritään muodostamaan yhteistä ymmärrystä. (Opetushallitus 2007.)

Helsingin kaupungin opetusvirasto on julkaissut Hyvin toimivan koulun mallin. Mallin mukaan koulun ja kodin välisen yhteistyön tulee tukea oppilaan kasvua ja kehitystä, sekä olla lähtökohdiltaan huoltajien keskinäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta tukevaa. Kouluissa on sovittava yhteistyökäytännöistä, joita arvioidaan ja kehitetään yhdessä huoltajien ja oppilaiden kanssa. Huoltajille on tiedotettava koulun tapahtumista ja yhteistyömahdollisuuksista. Heille on järjestettävä vähintään kaksi kokoontumista ja kaksi oppilaan, opettajan ja huoltajan välistä keskustelua lukuvuodessa. Lisäksi jokaisen opettajan tulisi käyttää Wilma- tietojärjestelmää osana kodin ja koulun välistä viestintää. (Helsingin kaupungin opetusvirasto 2013.)

2.3 Koulun ja kodin yhteistyö

Huoltajilla ja koululla on yhteinen tavoite ja vastuu lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Tästä näkökulmasta voidaan pitää tärkeänä, että kodin ja koulun välillä on vastavuoroinen ja keskustelevalle yhteistyösuhde. Huoltajilla on paljon koululle arvokasta tietoa lastensa luonteesta ja kehityksellisistä tarpeista, joten on tärkeää, että he ovat osallisina koulunkäyntiä koskevilla kysymyksillä ja päätöksenteolla. Suomessa vanhemmilla on paljon mahdollisuuksia yhteistyöhön ja yhteiseen päätöksentekoon koulun kanssa, mutta toiminta on usein koulujohteista ja linkittyä tiettyihin tapahtumiin. Yhteydenpito tahojen välillä on säännöllistä, mutta sitä ei esiinny kovin usein muuten kuin ongelmatilanteissa. Huoltajien asiantuntijuus lastensa suhteen tiedostetaan kouluissa, mutta sitä ei yleensä hyödynnetä systemaattisesti ja tarkoituksenmukaisesti toiminnan kehittämisessä. Huoltajien yksilöllinen kohtaaminen ja osallistumiseen kannustaminen on erityisen tärkeää vähemmistöjen ja marginaaliryhmien kohdalla, jotta keskinäistä ymmärrystä voitaisiin parantaa. (Sormunen 2012.)

Oppilaan koulunkäynnin kannalta huoltajien osallisuudella on suuri merkitys. Huoltajien arvot, asenteet ja odotukset lapsen koulutusta kohtaan vaikuttavat koulumenestykseen ja -motivaatioon. Huoltajien tuki esimerkiksi läksyjen teossa, sekä avoin keskustelu lapsen asioista kodin ja koulun välillä vaikuttavat nekin lapsen koulumenestykseen. (Sormunen 2012.) Erityisesti siirtymävaiheissa kodin ja koulun yhteistyön jatkumosta on tärkeää pitää huolta. Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle asettaa yhteistyölle omat haasteensa: moni asia muuttuu koulunkäynnissä ja oppilas saattaa siirtyä uuteen ja suurempaan kouluun, jolloin koulun toimintakulttuuri ja yhteistyön toimintatavat voivat muuttua. Tutkimusten mukaan koulu ja koti etäännyvät usein toisistaan juuri tässä vaiheessa, kun oppilaan elämässä tapahtuu suuria kehityksellisiä muutoksia. Tällä vaiheella on myös suuri merkitys oppilaan jatko-opintojen kannalta. (Opetushallitus 2007.)

Huoltajien ja koulun eroavat käsitykset osallistumisen merkityksestä, sekä yhteydenpidon ongelmakeskeisyys voivat asettaa omat haasteensa yhteistyölle (Sormunen 2012). Koulussa voidaan usein käsittää yhteistyö huoltajien perinteisenä osallistumisena lapsen koulunkäyntiin kotona, sekä koulun järjestämiin tapaamisiin ja tapahtumiin. Yhteydenotot ovat usein enemmän ilmoitusluontoisia ja yksisuuntaisia, kuin kahden tahon välillä käytävää dialogia. Useiden tutkimusten (Latham 2002; Wanat 2010; Gordon 2010) mukaan huoltajat kaipaavat enemmän ja selkeämpää kommunikaatiota, sekä mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa merkittävässä koulunkäyntiä ja koulukulttuuria koskevissa asioissa. (Hedeen – Moses – Peter, nd.) Huoltajat kaipaavat eräiden Suomessa tehtyjen opinnäytetöiden yhteydessä toteutettujen kyselyiden ja haastattelujen perusteella lisää luokka- ja henkilökohtaisia, vapaamuotoisia keskustelutilaisuuksia, sekä henkilökohtaisia yhteydenottoja ja yhteistyötä erityisesti ongelmatilanteissa. Huoltajat toivovat myös tukea vanhemmuuteen, auktoriteetin ja aikuisuuden vahvistamiseen, sekä rajojen asettamiseen. Huoltajat pitivät toimintaan tutustumista ja siihen osallistumista tärkeänä ja haluavat osallistua yhteistyön sekä tiedonvälityksen kehittämiseen. Huoltajien kuuleminen nuorten asioissa, sekä mahdollisuus saada koululta asiantuntijatietoa vanhemmuuden tueksi nousivat myös esille kyselytuloksissa. (Rask 2012; Närvänen – Ojanen, ym 2013.)

Opetushallitus ja Suomen Vanhempainyhdistys ovat kuvanneet koulun ja kodin yhteistyön laatu- ja määräsuosituksia ja sen merkitystä opetuksen suunnittelussa, mutta yhteistyö toteutuu harvoin koulu- ja luokkatasolla suositusten mukaisesti. (Sormunen 2012; Hirviniemi 2009.) Yhteistyö koulujen ja huoltajien välillä on lisääntynyt, mutta selkeää yhteistä mallia yhteistyön kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi ei useimmissa ope-

tussuunnitelmissa ole, vaikka opetussuunnitelman tulisi velvoittaa kouluja ja opettajia kehittämään koulun ja kodin välistä yhteistyötä koko peruskoulun ajan (Sormunen 2012; Hirviniemi 2009).

2.3.1 Koulun ja kodin yhteistyö Myllypuron yläasteen opetussuunnitelmassa

Myllypuron yläasteen opetussuunnitelmasta löytyy ”Opetuksen toteuttaminen”- luvusta oma osionsa kodin ja koulun yhteistyölle. Opetussuunnitelman mukaan yhteistyön tavoitteena on tukea oppilaan oppimista tämän kehitystason ja tarpeiden mukaisesti. Onnistuneen yhteistyön lähtökohtana ovat avoimuus, tasavertaisuus ja luottamuksellisuus. Huoltajan ensisijainen vastuu on lapsen kasvatusta ja oppivelvollisuuden suorittaminen. Koulu tukee oppilaan kasvua ja oppimista kouluyhteisössä. Koululla tulee olla aktiivinen rooli yhteistyön rakentamisessa sekä huoltajien tiedottamisessa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Yhteistyömuotoja tulisi kehittää koko peruskoulun ajan ja koulun tulee tarjota myös mahdollisuus huoltajien keskinäiseen yhteistyöhön ja vertaistukeen. (Opetussuunnitelma 2012.)

Koulun ja kodin välisen yhteistyön merkitys korostuu erityisesti valinta- ja nivelvaiheissa, sekä erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opintojen tukemisessa. Koulun tulee tarjota huoltajille mahdollisuus osallistua kasvatustyön sekä koulun ja kodin yhteistyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin. Yhteistyön tavoitteena on vahvistaa oppilaan kiinnittymistä kouluyhteisöön. (Opetussuunnitelma 2012.)

Myllypuron yläasteella oppilaat ja huoltajat saavat lukuvuoden alussa lukuvuositedotteen. Koulun toiminnasta tiedotetaan sähköisesti Wilman kautta, sekä koulun kotisivuilla ja koulun blogissa, joita päivitetään säännöllisesti oppilaiden avustuksella. Wilmaa käytetään ensisijaisena tiedotuskanavana lapsen opintoihin liittyvissä asioissa. Vanhempainiltoja järjestetään kaikille luokka-asteille ja niissä käsitellään erilaisia oppilaan koulunkäyntiin ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Kerran vuodessa järjestetään myös ryhmänohjaajan, huoltajan ja oppilaan yhteinen tapaaminen. Tarvittaessa tapaamisia voidaan järjestää useammin. Koulun ja kodin välistä yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään kaupungin palvelukykytutkimuksen, huoltajatapaamisten ja koulun omien kyselyiden ja keskusteluiltojen pohjalta. (Opetussuunnitelma 2012.)

3 Opinnäytetyön teemoja ja käsitteitä

Tämän luvun tarkoituksena on avata opinnäytetyön kannalta oleellisia teemoja ja käsitteitä. Kasvatuskumppanuus on melko uusi termi, jolla kuvataan koulun ja kodin välistä tavoitteellista yhteistyötä. Merkitykseltään voimme pitää sitä työmme kannalta synonyymina kunnioittavalle vuorovaikutukselle koulun ja kodin yhteistyössä. Yhteistyön lähtökohdiana on keskinäinen kunnioitus ja tasavertainen kohtaaminen. Kasvatuskumppanuuden taustalla on ajatus jaetusta kasvatustavasta kodin ja koulun välillä. Yhteistyön tulisi olla dialogista, eli mahdollisimman keskustelevaa ja molempien osapuolien näkemykset huomioon ottavaa, jotta molemmat kasvatusyhteisöt saisivat parhaan mahdollisen tuen lapsen kasvatustehtävään.

3.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan koulun tai päiväkodin ja huoltajien välistä yhteistyötä, jonka tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Kasvatuskumppanuus on terminä melko uusi, sillä se esiintyi ensimmäisiä kertoja Valtioneuvoston linjauksissa vuonna 2002. Ennen tätä kasvatuskumppanuutta on kuvattu sanoilla kasvatusyhteistyö tai kasvatuksellinen kumppanuus (Lämsä, 2013). Ajatus ammattilaisten ja huoltajien välisestä kumppanuudesta, jonka tavoitteena on lapsen paras, mainitaan Unescon raportissa "Working together" vuodelta 1986. Kasvatuskumppanuuden englanninkielistä vastinetta "partnership" on alettu käyttämään koulun ammattilaisten ja vanhempien yhteistyöstä 1990-luvulla. (Iso-Kuusela, 2008.)

Kumppanuuden käsitteellä painotetaan aktiivista ja tasa-arvoista yhteistyötä, sekä yhteistä vastuuta oppilaiden oppimisesta ja koulumenestyksestä. Kasvatuskumppanuudella on positiivinen vaikutus muun muassa oppilaiden asenteisiin koulua kohtaan, koulutukseen ja käytökseen. Kasvatuskumppanuus vaikuttaa myös opettajien kokemaan työtyytyväisyyteen, sekä perheiden kokemukseen osallisuudesta lapsensa koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös tietoinen pyrkimys johdonmukaisuuteen ja jatkuvuuteen, mihin voidaan päästä yhteistyön ratkaisukeskeisyydellä, avoimella kommunikaatiolla ja yhteisellä päätöksenteolla. (National Association of School Psychologists 2012.)

Kasvatuskumppanuus perustuu ajatukselle, että sekä huoltajalla, että ammattilaisella on olennaista tietoa lapsesta ja yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksen suhteen. Yhteistyö vaatii tämän lisäksi molemminpuolista kunnioitusta. (Iso-Kuusela, 2008.) Kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on edistää lapsen ääntä monialaisesti lapsen kasvu- ja kehitysympäristöissä (THL 2013). Kasvatuskumppanuus saa erityisen tehtävän silloin, kun huoltajat eivät kykene tukemaan riittävästi lastaan. Muiden kehitysyhteisöjen valmius ottaa vastuuta testataan näissä tilanteissa. Kasvatuskumppanuuden toimimattomuus asettaa vaaran, että lapsi saattaa jäädä tuetta ja useiden kehitysyhteisöjen väliinpuotoajaksi (Lämsä 2013.)

Kasvatuskumppanuus vaatii paljon niin opettajalta kuin huoltajaltakin. Yhdessä tulisi tunnistaa oppilaan yksilölliset tarpeet, sekä sopia yhdessä pelisäännöt kehityksen tukemiseksi. On löydettävä yhteinen kieli, jota molemmat osapuolet ymmärtävät. Yhteistyösuhte olisi hyvä rakentaa jo ennen mahdollisten ongelmien syntymistä, jotta yhteys kodin ja koulun välillä olisi auki. Nykyajan perheiden monimuotoiset rakenteet, odotukset ja tarpeet asettavat omat haasteensa kodin ja koulun vuorovaikutukselle. Yhteistyössä tulisi huomioida yksilölliset erot perheiden välillä. Ammattilaisen oman toiminnan reflektointi on kasvatuskumppanuuden kannalta tärkeä taito. Eettisyyden ja oppilaan edun toteutumisen tulisi olla etusijalla kodin ja koulun yhteistyötä rakennettaessa. (Lämsä 2013.)

Dialoginen vuorovaikutus, luottamukselliset yhteistyösuhteet sekä arvostava palvelukulttuuri rakentavat yhdessä toimivan kasvatuskumppanuuden synnyn. Kasvatuskumppanuudessa huoltajan ja lapsen äänen kuuleminen korostuu entistä enemmän ja huoltajan asiantuntijuus lapsensa suhteen tulee ottaa entistä tarkemmin huomioon kasvatuksellisen yhteistyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. (THL 2013.) Oleellista olisi kiinnittää huomiota siihen miten ammattilainen tuo esiin osaamisensa ja tietonsa oppilaasta vanhemmille. Näkökulmien yhdistäminen mahdollistaa monipuolisemman käsityksen oppilaasta niin huoltajille kuin opettajillekin. Viestinnän ei tulisi rajoittua pelkästään ongelmatilanteisiin, vaan huoltajiin tulisi pitää yhteyttä myös positiivisissa asioissa. Edistymistä ja onnistumista koskeva palaute on erityisen tärkeää silloin, kun koulunkäynti ei ole sujunut ongelmitta. (Lämsä 2013.) Tavoitteena on toimiva vuorovaikutussuhde koulun ja kodin välillä, jossa huoltajan ja koulun erilaiset tietämykselliset taustat täydentävät toisiaan. (Koponen - Taskila 2008.)

Kasvatuskumppanuudessa ammattilaisen tulee sitoutua lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Tärkeänä tehtävänä on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen, avun ja suojelun tarve. Tavoitteena on edistää huoltajien osallisuutta lapsen kehitysympäristössä. (THL 2013.) Erilaiset käyttäytymisen, oppimisen tai viihtymättömyyden ongelmia ei tule tarkastella oppilaan yksilöllisinä ominaisuuksina, vaan oppimisympäristön epäkohtina, joihin tulisi pystyä vaikuttamaan. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös koulu-yhteisön kehittäminen kasvun tukijana. Yhteisölliset siteet muodostavat turvallisen ympäristön, jonka tarkoituksena on kannatella kaikkia sen jäseniä. (Lämsä 2013.)

Koulun ja kodin yhteistyö alkaa lapsen siirtyessä kouluun ja yhteistyötä rakennetaan ennakoivasti ja vaiheittain. Tutustumisen, verkostoitumisen sekä kumppanuuteen sitoutumisen kautta syntyy toimiva kasvatuskumppanuus. Kodin ja koulun yhteistyö ja kasvatuskumppanuus perustuvat Laatusuositukseen, Perusopetuksen laatukriteereihin (2009) sekä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. (THL 2013.)

3.2 Kasvatusvastuu

Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen edellyttää yhteistyötä koulun ja kodin välillä. Koti ja koulu ovat lapsen ydinyhteisöjä, joiden välistä kuilua tulisi kaventaa, jotta lapsi saisi kokonaisvaltaisen tuen. Toimiva yhteistyö kodin ja koulun välillä mahdollistaa yhteisiin kasvatustavoitteisiin pääsemisen. Kasvattajatahojen välinen mahdollisimman laaja yhteisymmärrys tavoitteista ja periaatteista ovat tärkeitä turvattaessa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Yhteistyön avulla pysytään tukemaan myös huoltajan kasvatusvastuuta. Lapselle on merkityksellistä, että hänen koulunkäyntiinsä liittyvistä asioista ollaan kiinnostuneita. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa painotetaan enenevässä määrin kodin ja koulun yhteistyötä. (Hartikainen - Huusari 2004, 2-9.)

“Yhteistä kasvatusvastuuta, luottamusta ja lapsen tukemista”- pro gradussa tutkitaan koulun ja kodin yhteistyötä vanhempien näkökulmasta. Tutkimustulosten mukaan huoltajat pitävät yhteistyötä erittäin tärkeänä. Yhteistyön toivottiin olevan avointa, jatkuvaa ja vuorovaikutuksellista. Tärkeänä pidettiin myös keskustelumah-

dollisuuksia ja niitä toivottiin olevan enemmän. Opettajan roolia pidetään tärkeänä, eikä tutkielmassa kukaan huoltajista korostanut vanhemman roolia yli opettajan. (Hartikainen - Huusari 2004, 2-9.)

3.3 Dialogisuus

Dialogi sana tulee latinan kielen sanoista 'dia' ja 'logos', jotka yhdessä tarkoittavat "väliin kerättyä". Dialogia pidetään yhtenä keskeisenä sosiaalisen kommunikaation välineenä. Dialogisuus voi esiintyä eri kulttuureissa eri tavoin, joten kulttuurisensitiivisyys on tärkeä osa ammatillista osaamista. (Mönkkönen 2002.) Dialogilla tarkoitetaan kahden ihmisen käymää keskustelua, jonka tarkoituksena on herätellä eri näkökulmia, sekä etsiä uusia vaihtoehtoja, joiden pohjalta tietoa ja ajatuksia voidaan muokata ja kehittää. Dialogisen vuoropuhelun lopputulos on ennalta määrittelemätön ja sen tavoitteena on laajempi ymmärrys ja yhteinen päätöksenteko. (Isaacs, 2001.)

Dialogisuuteen pyritään silloin, kun halutaan laajentaa vaihtoehtoja, löytää uusia näkökulmia, sekä tukea yksilön tai ryhmän sitoutumista ja motivaatiota yhteiseen toimintaan. (Opetushallitus 2012). Dialogisuudessa korostuvat vuorovaikutuksen vastavuoroisuus ja moniäänisyys. Dialoginen kohtaaminen tasavertaisaa ammattilaisen ja asiakkaan välistä suhdetta, mikä etenkin sosiaalialan työssä on tärkeää toimivan yhteistyösuhteen kannalta (Mönkkönen 2002.) Erotuksena dialogiin keskustelussa pyritään usein saamaan muut ajattelemaan samoin kuin itse ja saamaan ymmärrystä omalle kannalle. (Opetushallitus 2012.)

Luottamus on tärkeä elementti dialogissa, joka syntyy aidoissa ja kaikki näkökulmat huomioon ottavissa kohtaamisissa. Keskustelun osapuolten tulee olla mahdollista tuoda esiin toiveensa, halunsa, sekä huolensa. Tämä mahdollistaa luottamuksellisen suhteen syntymisen. Tasavertaisessa ja dialogisessa suhteessa osapuolten välillä on keskinäinen luottamus ja kunnioitus. (Opetushallitus 2012.)

Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä dialogisuus merkitsee yhteistyösuhdetta, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat yhteisiin tavoitteisiin ja etenevät yhdessä näitä tavoitteita kohti. Yhteistyölle on tärkeää luoda ajallisesti ja fyysisesti sopivat puitteet, jotka antavat edellytyksiä dialogiselle vuorovaikutuskulttuurille, sekä sopia yhteiset pelisäännöt vuorovaikutustilanteille.

”Dialogi vaatii syvän uskon ihmiseen, uskoa hänen kykyynsä kehittyä ja uudistua, luoda ja uudelleen luoda, uskoa hänen haluunsa tulla täydemmäksi ihmiseksi. Usko ihmiseen on dialogin edellytys a priori; ’dialoginen ihminen’ uskoo toisiin ihmisiin jo ennen kuin hän kohtaa heidät kasvokkain.” (Freire 2005.)

3.3.1 Viestintä koulun ja kodin välisessä yhteistyössä

Toimiva vuorovaikutus kodin ja koulun välillä perustuu luottamukseen ja tasa-arvoisuuteen. Viestintä tahojen välillä edellyttää selkeitä rakenteita, osapuolten välistä aktiivisuutta, sekä kykyä asettua toisen asemaan. Onnistunut viestintä edellyttää vuorovaikutteisuutta, vapaata ilmaisua ja tukee osallisuutta. Suullisessa viestinnässä sanattomalla viestinnällä on suurempi merkitys, kuin sillä mitä sanotaan. Kirjallisessa viestinnässä tekstityylin merkitys on yhtä tärkeä, kuin tekstin sanoma. Yleistä tietoa sisältävät asiat voidaan viestiä kirjallisesti, mutta haasteellisissa asioissa henkilökohtainen kontakti on suotavampaa. Kunnioittava kielenkäyttö helpottaa tekstin ymmärtämistä ja vastaanotettavuutta. Toimiva vuorovaikutus koulun ja kodin välillä vaikuttaa positiivisesti oppilaan koulumenestykseen, koulutuksen arvostamiseen ja koulun ilmaisiin. (Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön 2007, 1.) Kouluissa tulisi olla yhdessä laaditut ja yhtenäiset viestinnän ja vuorovaikutuksen periaatteet, jotta jokainen huoltaja saisi tasa-arvoisen kohtelun.

Koulu tekee yleensä aloitteen vuorovaikutukseen. Nykyisin opettajien tärkeimpiä taitoja on vuorovaikutusosaaminen ja dialogisen suhteen rakentaminen. Yhteiskunnan monimuotoistumisen ja yksilöllistyneiden elämäntyylien myötä opettaja kohtaa työssään hyvin erilaisia ihmisiä ja perheitä. Vuorovaikutustaitoja tarvitaan, jotta suhde oppilaan huoltajaan olisi mahdollisimman molemminpuoleinen. (Hirviniemi 2009.) Opetussuunnitelman perusteissa on määritelty, että yhteistyö edellyttää opettajan aktiivisuutta aloitteen tekijänä. Huoltajille tulee tarjota mahdollisuus tutustua koulun toimintakulttuuriin, sekä osallistua koulussa käytäviin keskusteluihin liittyen kasvatustavoitteeseen. Opettajien virka- ja työehtosopimuksen mukaan työtehtäviin kuuluu yhteydenpito kotien kanssa. Opetussuunnitelman perusteissa ja Perusopetuslaissa määritellään useassa kohdassa, että huoltajien tulee saada tietoa koskien lapsensa koulunkäyntiä. (Lämsä, 2013.)

3.3.2 Kodin ja koulun välisen viestinnän välineitä

Huoltajien osallistaminen lisää arvostusta koulua kohtaan, sekä sitoutumista ja luottamusta koulun pelisääntöihin. Osallistumista edistetään erilaisilla teknisillä alustoilla (em. Wilma ja sosiaalisen median välineet) ja erilaisilla foorumeilla, kuten vanhempainkokouksissa. (Lämsä, 2013.) Esittelemme tässä osiossa koulun ja kodin yhteistyössä käytettäviä viestinnän välineitä.

Vanhempainillat ovat rehtorin ja opettajien järjestämiä tilaisuuksia, joiden tarkoituksena on tiedottaa ajankohtaisista oppilaan kehitysvaiheeseen ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Vanhempainiltojen teemat voivat olla esimerkiksi opintojen arviointi, kouluruokailu, välitunnit, oppimisen ja koulunkäynnin tuki tai oppilashuolto. Huoltajille annetaan tietoa myös koulun kerho-, aamu- ja iltapäivätoiminnasta, sekä huoltajien mahdollisuuksista osallistua koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Vanhempainilloissa keskustellaan koulun kuulumisista sekä yhteisistä säännöistä ja periaatteista huoltajien kanssa. Huoltajia kiinnostaa usein erilaisten arviointien tulokset, esimerkiksi kouluterveyskyselyn tai opetuksen arvioinnin tulokset. (Lämsä 2013.)

Onnistunut vanhempainilta vaatii koululta hyvää suunnittelua ja niissä tulisi tiedottaa asioista, joita ei voida tiedottaa kirjallisen tai sähköisten viestimien kautta.

Huoltajille lähetettävä kutsun tulisi olla selkeä ja illassa käsiteltävät asiat tulisi olla selkeästi ilmoitettuna. Erityisen tärkeitä vanhempainillat ovat oppilaiden siirtymävaiheissa, esimerkiksi alakoulusta siirryttäessä yläkouluun, jolloin teemoina illoissa ovat siirtymään liittyvät ajankohtaiset asiat kuten kielivalinnat, musiikkiluokkatointiminta tai valinnaisaineet. Onnistuneet vanhempainillat vahvistavat kodin ja koulun välistä yhteistyötä, sekä innostavat huoltajia osallistumaan esimerkiksi vanhempainyhdistykseen tai muihin mahdollisiin yhteistyö muotoihin. Opettajien ja huoltajien keskinäinen tutustuminen sekä verkostoituminen ovat yksi keskeisistä tavoitteista vanhempainilloissa. (Lämsä 2013.)

Vanhempainvarttia voidaan kutsua myös nimillä arviointikeskustelu, kehityskeskustelu tai kolmikantakeskustelu. Huoltajat pitävät näitä keskustelutilaisuuksia tärkeinä, koska he pääsevät jakamaan niissä omia ajatuksiaan ja keskustelemaan lapsensa

koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Huoltajat osallistuvat usein aktiivisesti keskustelutilaisuuksiin. Vanhempainvartin tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua, oppimista sekä koulunkäyntiä ja usein oppilas osallistuu myös itse keskusteluun. Ennen tapaamista niin opettaja, oppilas kuin huoltaja voivat täyttää valmiiksi arvion oppilaan koulunkäynnistä, jonka pohjalta keskustelua käydään. Vanhempainvarttien avulla lujitetaan toimivaa yhteistyötä kodin ja koulun välillä, sekä yhteisten ratkaisujen löytämistä mahdollisten vaikeuksien ilmaannuttua.

(Lämsä 2013.)

Kunnioitus ja positiivinen suhtautuminen edesauttavat hyvään lopputulokseen pääsemistä opettajan ja huoltajan välisessä keskustelussa. Vaikka opettaja on ammatillainen ja usein keskustelun johdattelija, tulee kaikilla keskusteluun osallistuvilla osapuolilla olla mahdollisuus tuoda omat mielipiteensä esille. Vanhempainvarteissa käydään keskustelua ajankohtaisista kouluun liittyvistä asioista, tosin keskustelun ajan pituus rajaa aiheita. Opetushallituksen laatimassa luokanohjaajan käsikirjassa on vinkkejä opettajille vanhempainvartin pitämiseen. Käsikirja sisältää mallilomakkeita, joita voi soveltaa keskusteluihin. (Lämsä 2013.)

Sähköinen viestiminen on usein nopeampaa ja varmempaa, paperilappusten taas välillä kadotessa matkalla koulusta huoltajille. Sähköisten viestimien käyttö on myös ekologisempaa, koska se vähentää huomattavasti paperitiedotteiden määrää. Sähköisessä viestimisessä tulee ottaa kuitenkin huomioon se, ettei kaikilla huoltajilla välttämättä ole internetyhteyttä, joten mahdollisuus paperisiin tiedotteisiin tulee myöskin olla. Jos opettajan viesti on erityisen tärkeä, olisi hyvä käyttää useaa eri tiedottamisen välinettä. (Lämsä 2013.)

Suurimmassa osassa perusopetuksen kouluissa on käytössä selainpohjainen *Wilma-järjestelmä*. Wilmaan tallennetaan esimerkiksi lukuvuosisuunnitelmat, oppilas-tiedot sekä arvioinnit. Wilmaan voidaan tallentaa myös muun muassa lukujärjestykset, lista koulun opetustiloista sekä opinto-opas. Kokeiden aihealueet ja ajankohdat on hyvä tallentaa Wilmaan, jotta huoltajat pystyvät tukemaan oppilaiden valmistautumista tuleviin kokeisiin. Huoltajat pääsevät näkemään oppilaan kurssien arvosanat, poissaolot sekä myöhästymiset. Opettajien aktiivisuus viestimisessä lisää myös huoltajien aktiivisuutta. Valitettavaa Wilmassa käydyssä viestimisessä

on se, että usein oppilaasta tiedotettavat asiat ovat negatiivisia ja liian harvoin oppilaasta annetaan positiivista palautetta. Syynä siihen on, että negatiivisissa asioissa opettajan on pakko ottaa huoltajiin yhteyttä, mutta positiivisissa asioissa pakotetta ei ole. Opettajan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten hän esittää viestissä negatiivisen palautteen, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. Pahimmassa tapauksessa huoltajat saattavat alkaa karttamaan Wilman käyttöä, jos viestit ovat jatkuvasti pelkkää negatiivista palautetta oppilaasta. Wilman tarkoituksena on pitää yllä kodin ja koulun välistä yhteistyötä, ei rikkoa sitä (Lämsä 2013.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelu sopii menetelmäksi, kun halutaan tehdä yksilöiden kokemukseen perustuvaa laadullista tutkimusta (Hannila - Kyngäs 2008). Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa käydään keskustelua ennalta määritellyistä teemoista, mutta menetelmä mahdollistaa vapaan keskustelun niihin liittyen (Cohen - Crabtree 2006). Näin saadaan kerättyä mahdollisimman monipuolista aineistoa kokemustietoon pohjautuvaan tutkimukseen.

4.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys

Haastatteluun osallistui kuusi yläasteikäisen oppilaan huoltajaa Myllypuron yläasteelta. Haastattelun tarkoituksena oli selvittää toteutuuko kasvatuskumppanuus huoltajien mielestä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Käytämme opinnäytetyössämme termiä kasvatuskumppanuus kuvaamaan toimivaa ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Haastattelussa esitettiin huoltajille kuusi koulun ja kodin välistä yhteistyötä koskevaa avointa tukikysymystä. Kysymysten teemoina olivat kunnioitus, kuulluksi tuleminen, huoltajien tuen tarve ja mahdollisuus vertaistukeen. Halusimme myös herättää keskustelua mahdollisista kehitysehdotuksista kodin ja koulun yhteistyön suhteen.

Toteutuuko kasvatuskumppanuus kodin ja koulun välisessä yhteistyössä?

- Koetko tulevasi kodin ja koulun välisissä yhteistyötilanteissa kuulluksi?

- Arvostetaanko koulussa lapsestasi antamaasi tietoa ja tuntemusta?
- Mahdollistaako koulu riittävästi vanhempien keskinäisen yhteistyön ja vertaistuen?
- Koetko koulun järjestämien yhteistyömuotojen tarjoavan oikeanlaista sisältöä?
- Kaipaatko jossain asiassa enemmän tukea ja yhteistyötä koulun taholta?
- Onko yhteistyö koulun kanssa muuttunut lapsenne siirryttyä yläasteelle?

Haastattelun sisältö määriteltiin Opetusviraston yhteyshenkilömme sekä Myllypuron opinto-ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. He toivoivat kartoitettavan huoltajien näkemyksiä kodin ja koulun yhteistyöstä, sekä saavansa kehitysehdotuksia tulevaisuutta varten. Alunperin tarkoituksena oli haastatella huoltajia kolmelta eri Helsingin yläasteelta, jotka ovat mukana Opetusviraston Vanhemmuuden tuki- hankkeessa. Vanhemmuuden tuki- hankkeen tarkoituksena on aktivoida huoltajia yhteistyöhön, eikä Opetusvirastolla ole resursseja tuottaa tutkimusta huoltajien kokemuksista. Täten toiveena oli, että tuottaisimme heille tietoa tulevaisuuden yhteistyön toteuttamista ja kehittämistä varten. Yhteistyön käynnistäminen kahden muun koulun kanssa osoittautui kuitenkin sen verran aikataulullisesti haastavaksi, että päätimme keskittyä yhteen kouluun, Myllypuron yläasteeseen.

4.2 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa tarkoituksena on ymmärtää kohteen ominaisuuksia, merkityksiä ja laatua kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa on erilaisia aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä sekä lähestymistapoja ihmisen ja elämän tutkimiseksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisen elämismaailmaa. (Denzin & Lincoln 1998, 5-7; Eskola & Suoranta 2000; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 151-157).

Holistinen näkökanta sekä vastaajan näkökannan ymmärtäminen ovat ensisijaisen tärkeitä kvalitatiivista tutkimusta tehdessä. Tutkimusmenetelmä on yleisesti käytetty sosiaali- ja käyttäytymistieteissä sekä ammatinharjoittajien parissa, jotka haluavat ymmärtää ihmisten toimintoja ja käyttäytymistä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kolme pääosaa, jotka ovat haastattelujen ja havainnoin avulla kerätty tieto, teorian ymmärtäminen ja analysointi sekä raportin tuottaminen suullisena tai kirjallisena. Käytimme oppinnäytetyössämme menetelmänä ryhmäkeskustelua, joka mahdollistaa useiden vastausten keräämisen samanaikaisesti. Ryhmäkeskustelussa vuorovaikutus ei ole pel-

kästään haastattelijan ja haastateltavan välillä vaan vuorovaikutusta tapahtuu jokaisen ryhmän jäsenen välillä. Sen vuoksi on tärkeää tietää miten ryhmällä itsellään on vaikutus vaihdettavaan informaatioon ja sen kulkuun. Haastattelutilanne tulee olla hyvin suunniteltu ja strukturoitu, jotta keskustelu pysyy annettujen teemojen sisällä. Haastattelutilanteet vaativat aitoa kanssakäymistä tutkijoilta ja haastateltavilta. (Räsänen, Henrik n.d.)

4.3 Aineiston keruu ja analyysi

Huoltajien haastattelutilaisuus järjestettiin Myllypuron koululla lokakuussa 2014. Yhteyshenkilönämme Myllypuron yläasteella toimi opinto-ohjaaja, jonka avulla saimme sovittua huoltajien kanssa haastatteluajan. Lähetimme opinto-ohjaajalle lyhyen esitteen opinnäytetyömme aiheesta, jonka hän laittoi Wilmaan esille huoltajien nähtäväksi. Opinto-ohjaaja välitti meille haastattelusta kiinnostuneiden yhteystiedot. Otimme yhteyttä kahdeksaan vanhempaan sähköpostin välityksellä, joista kuuden kanssa saimme sovittua yhteisen haastatteluajan. Rajasimme opinnäytetyömme koskemaan yläasteikäisten huoltajia, koska käsityksemme ja aiemman tutkimusaineiston pohjalta tässä nivelvaiheessa yhteistyön jatkuminen ja ylläpitäminen on tärkeää. Lisäksi käsittelemistämme teemoista ei aiempaa tutkimustietoa kyseisestä kouluvaiheesta juurikaan löydy.

Analysoimme aineiston etsimällä litteroidusta haastattelunauhoituksesta tutkimuskysymykseemme liittyviä lauseita ja ajatuksia. Litteroinnissa erotimme puhujat toisistaan numeroimalla heidät H1-H6. Lihavoimme tukikysymykset litteroinnissa selkeyttääksemme aineiston analysoimista. Käytämme opinnäytetyössä lainauksia haastattelusta havainnollistaaksemme tutkimustuloksia ja avaamme haastatteluaineistoa tukikysymyksiin pohjautuen.

5 Tulokset

Haastattelun ensimmäisenä teemana nostimme esille kuulluksi tulemisen. Huoltajat kokivat tulevansa kuulluksi yhteistyötilanteissa, mutta pohtivat kuitenkin olevan myös tilanteita, joissa huoltajan näkemys nähdään toissijaisena. Tämä pohdinta ei kuitenkaan liittynyt henkilökohtaisiin kokemuksiin.

H1: No, riippuu aika paljon varmaan tilanteesta, että.. Että tota, varmasti on myös sellasii tilanteita, et jos ajatellaan et on lapsella vaik tai nuorella sellasii hankaluuksia, että, että tota pitäs niinku ihan oppilashuollollisesti niinku hoitaa niit eteenpäin ni.. emmä usko, et välttämättä aina vanhemmat sitte – sitte tulee kuulluksi. Mut puhun nyt yleisellä tasolla, en omista kokemuksista. Mutta tota noin, et saattaa olla semmosii tilanteita, että asiat ei etenekään ihan sillä tavalla, ku itte toivois, mutta.. Ja sitte taas henkilökohtasella tasolla ni voin sanoa et kyllä olen kokenut tulevani kuulluksi.

Toisaalta huoltajat pitivät omaa aktiivisuutta tärkeänä kuulluksi tulemisen kannalta. Tämä aktiivisuus saattaa erään huoltajan mukaan kärsiä, jos koululta tulevaa tietoa on liikaa. Koulu tiedottaa aktiivisesti koulunkäyntiin ja yhteistyöhön liittyvistä asioista. Koulu teettää myös erilaisia kyselyitä huoltajien näkemysten kartoittamiseksi. Huoltajat pohtivat myös, että kuulluksi tulemisen kokemus ei välttämättä tarkoita sitä, että huoltajien näkemykset vaikuttavat konkreettisesti toimintatapoihin. Myös aiempien tutkimusten perusteella huoltajilla teetetään paljon erilaisia kyselyitä, mutta tuloksia ei välttämättä hyödynnetä systemaattisesti toiminnan kehittämisessä (Sormunen 2012).

H2: Ehkä se vaatii sitä omaakin aktiivisuutta, et.. täältä [koululta] tulee viestiä ja infoa ja kyselyä, mutta sitte jaksako kaikkeen aina vastata. Et se on ehkä se, että välillä tuntuu, et on aika.. kysytään kaikkennäköstä ja.. en sitte tiedä että kuinka iso merkitys ja – ja kuinka paljon ne asiat menee eteenpäin niinku niiden omienkin toiveiden mukaan. Aika hyvin, sanoisin kans sillee yleisellä tasolla, semmonen tunne ainakin on, että..

H3: Joo siis mullakin on se tunne, että olen tullut kuulluksi, mutta siis sit pitää itekin olla aktiivinen. Sun pitää ite tietää mitä sä haluat. Että tämä asia – sä viet.. sä joudut itse myös viemään asiaa eteenpäin. Mut ei se nyt oo sen kummempi ku joka paikas muuallakaan.

Keskustelussa nousi myös esille, että kuulluksi tuleminen on erityisen tärkeää ja haastavaa ongelmatilanteissa, mutta huoltajien mukaan tämä toteutuu kuitenkin hyvin Myllypuron yläasteella. Oppilaisiin suhtaudutaan yksilöinä ja koulu panostaa aktiiviseen ja monipuoliseen palautteenantoon. Tämä on erityisen tärkeää vuorovaikutteista ja dialogista yhteistyösuhdetta rakennettaessa ja ylläpidettäessä.

H4: - - Tää on ollu niinku paljon aktiivisempi ote kaikel taval niinku kotiinki päin [kuin ala-asteella], että vaikei oo ollu mitään varsinaisia asioita mitä pitäis käsitellä, mut on tullu semmonen tunne, että – että täällä on.. huomioidaan enemmän niitä oppilaita yksilöinä ja.. sitä palautetta tulee.. niinku sellast henkilökohtasta palautetta siitä oppilaasta.. mikä on mun mielestä ollu tosi hieno asia, ettei sitä tarvi niinku pyytämällä pyytää.

Toimiva yhteydenpito herätti myös pohdintaa siitä, onko asiaan panostettu myös muissa kouluissa, vai ollaanko siihen kiinnitetty Myllypuron yläasteella erityisesti huomiota.

H2: Nii, että mä aattelen, et onko tässä tapahtunu joku tämmönen murros, että, et ku siit on viis vuotta kun on viimeks lapsi ollu yläasteella, et ahaa, et onks tää maailma muuttunu näin vai onkse.. koskeekse just tätä koulua.

Seuraavana teemana käsitelimme huoltajien kokemuksia koulun arvostuksesta heidän tietoaan ja tuntemustaan kohtaan. Osa huoltajista kertoi, että heidän lapsensa ovat vasta aloittaneet yläasteen, eivätkä täten ole vielä saaneet kovin kokonaisvaltaista kuvaa asiasta.

H5: Mullei ainakaan oo mitään kokemust, ku ollaan vasta alkutaipaleella.

Eräs huoltajista toi esille kokemuksen siitä, että yhteistyötilanteita (kuten vanhempainvartti) tunnutaan järjestettävän vain ongelmanratkaisua varten. Muiden huoltajien mielestä tämä kokemus on valitettava, koska vanhempainvartteihin tulisi suhtautua yhtä vakavasti riippumatta siitä esiintyykö oppilaalla koulussa ongelmia vai ei. Huoltajien mielestä on helpompaa käsitellä myös hankalia asioita jos yhteistyötilanteita lähestytään ennaltaehkäisevästi ja voimavaralähtöisesti. Kasvatuskumppanuuden syntymisen kannalta yhteistyösuhde tulisi rakentaa jo ennen ongelmien syntymistä, jotta osapuolilla olisi ennestään valmiudet toimia haasteidenkin edessä (Lämsä 2013). Tämä herätti keskustelua siitä, että oppilaan kannustaminen, vahvuuksien korostaminen ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ovat asioita, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Koulunkäynti ei ole pelkästään opintojen suorittamista, vaan edellämäinitut asiat ovat myös tärkeässä roolissa. Kodin ja koulun jaettu kasvatusvastuu käsittää lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisen,

joten nämä ajatukset ovat tärkeitä pitää mielessä yhteistyötilanteissa (Hartikainen - Huusari 2004).

H1: Ja kyllähän koulunkäynti on muutakin, kun vaan niinkun ne aineet mitä sä opiskelet. Että sit saattaa olla joissakin.. just sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai jos-sain muussa justiinsa.. olla sit semmosia asioita, että mitä sitten voi antaa..

Haastattelussa keskusteltiin siitä, mahdollistaako koulu huoltajien keskinäisen yhteistyön. Useimpien haastateltujen huoltajien mielestä koulu tarjoaa riittävästi mahdollisuuksia yhteistyöhön ja tiedottaa niistä selkeästi jokaiselle huoltajalle. Huoltajien osallistujamäärä tilaisuuksissa on kuitenkin valitettavan pieni ja osallistujat ovat joka kerta lähes samat. Eräs huoltajista koki Myllypuron yläasteella olevan vähemmän aktiivisia huoltajia kuin vanhemman lapsensa yläasteella. Keskustelussa nousi myös esille kysymys siitä, kuinka muiden osallistumattomuus vaikuttaa omiin asenteisiin ja toimintaan.

H5: - - Niin sit ajatellaan just sitä, et siel on kymmenen ihmistä ja ne on siel ollu vuodest toiseen. Mitä me siel tehään?

Jotkut huoltajat ilmaisivat kokevansa riittämättömyyttä verratessaan itseään niin sanottuihin aktiivivanhempiin, jotka ovat osallistuneet säännöllisesti koulussa järjestettäviin tapahtumiin.

H5: - - Niinku tavallaan tuntuu niinku silt et tulis toisten niinku.. reviiirille tavallaan.

Eräs huoltaja painotti kuitenkin jokaisen omaa vastuuta osallistua lapsensa koulunkäyntiin liittyviin tilaisuuksiin. Huoltajan mielestä lapsen siirtyessä yläasteelle olisi myös oiva tilaisuus lähteä mukaan esimerkiksi vanhempainyhdistystoimintaan.

Kysyimme huoltajilta kokevatko he koulun järjestämien yhteistyötilanteiden tarjoavan oikeanlaista sisältöä. Osa keskustelutilaisuuksista rakentuu siten, että huoltajat saavat pitkälti vaikuttaa asiasisältöön. Avoimen keskustelun kautta huoltajat saivat nostaa esille heitä kiinnostavia asioita. Vanhempainiltojen sisällöt koettiin kuitenkin yksipuolisena ja näkivät tämän mahdollisena syynä vähäiseen osallistujamäärään. Huoltajat pohtivat keinoja tehdä illoista mielenkiintoisempia. Yhtenä kehittämissideana oli osallistaa oppi-

laat vanhempainiltojen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Esimerkkinä eräs huoltaja kertoi, kuinka eräällä toisella yläasteella oppilaat olivat itse kertomassa opintoihin liittyvistä asioista. Tämä antoi huoltajan mielestä tarttumapintaa vanhempainillan sisältöön.

H1: - - Ja sit sellanen.. ku koululleki varmaan olis ihan hyvä vinkki, että ne sidottais jotenki siihen vanhempainiltaan .. vaikka ne oppilaat itse.. lapset kertomaan sitä että mitä me ollaan tehty. Ja sillä tavalla, että miks aina pitää ne vanhemmat siel olla kuuntelemassa mitä se opettaja puhuu, että..

Halusimme selvittää kaipaavatko huoltajat enemmän tukea ja yhteistyötä koulun taholta. Tämänkin asian suhteen huoltajat pitivät omaa aktiivisuutta ensisijaisen tärkeänä. Koulu tarjoaa mahdollisuuksia erilaisiin tukimuotoihin, mutta apua on osattava pyytää. Tästä syystä huoltajat pohtivat tilannetta niiden perheiden kohdalla, joilla ei itsellään ole voimavaroja osallistua yhteistyöhön tai hakea tukea vaikeisiin tilanteisiin.

H4: Mun mielestä koulu tarjoo aika paljon mahdollisuuksia siihen yhteistyöhön, et jos on vaan niinku vanhempi aktiivinen ja vaivautuu paikalle, nii seki on jo paljon.

H1: - - et siitähän ei mul oo tietoa kyllä et miten niiku aktiivisesti koulu on sitte yhteis.. tekee sitä yhteistyötä sellasten perheitten kanssa ketkä ei niiku oo taas yhteistyössä kouluun päin.

Eräs huoltaja nosti esille nuorten syrjäytymisriskin, jota voitaisiin ehkäistä esimerkiksi järjestämällä yhteistä tekemistä. Tästä heräsi keskustelua erilaisista yhteisen tekemisen muodoista, kuten työpajat ja yhteiset illanvietot ruoanlaiton merkeissä. Toisaalta huoltajat pohtivat haluavatko yläasteikäiset huoltajien osallistuvan heidän kouluarkeensa näin vahvasti.

H3: Olihan se siis toki nytki kasiluokalla, ku se täytti tammikuussa sen viistoista. Niiku sit se oli, et miks sä taas meet sinne kouluun? Mitä sä ramppaat siellä? mä sit vaan käyn.

Viimeisenä kysyimme huoltajilta onko yhteistyö koulun kanssa muuttunut lapsen siirryttyä yläasteelle. Huoltajat olivat yksimielisiä siitä, että yhteistyö on muuttunut selkeästi parempaan suuntaan. Huoltajat keskittyivät erityisesti keskustelemaan Wilman käytöstä, mikä on selkeästi tehostetumpaa ja monipuolisempaa kuin ala-asteella. Myllypuron

yläasteella käytetään usean huoltajan mielestä Wilmaa monipuolisesti myös verrattuna heidän muiden lastensa kouluihin. Erityisesti positiivinen palaute koettiin kannustimena lapselle ja nähtiin sen kohottavan lapsen itsetuntoa.

H5: - - Tyttö ku tulee koulusta nii se menee heti kattoo, et onks se saanu tuntimerkintöjä. Ja silläki on ollu se, et se on niiku, et niiku se osallistuminen tunnilla on ollu sil selasta, et ala-asteella se oli hirveen huono vastaa ja viittaa. Nii tääl se on hyvin aktiiviseks ruvennu. Kai niien merkkien takia, ku niit saa.

Wilma auttaa huoltajia myös seuraamaan reaaliaikaisesti lastensa koulunkäyntiin liittyviä asioita. Tätä pidettiin tärkeänä, koska yläasteikäiset eivät välttämättä ole kovin innokkaita kertomaan koulunkäynnistään kotona. Wilman välityksellä annettu positiivinen palaute on kuitenkin huoltajien kokemuksen mukaan lisännyt myös lasten innokkuutta jakaa onnistumisiaan vanhempiensa kanssa.

H5: Ja niiku sä sanoit, et hymyilee ja onnellinen mikäs sen parempi vanhemmille on nähdä ku laps hymyilee ja sillä on hyvä olla.

6 Johtopäätökset

Tämän työn tarkoitus oli haastatteleamalla yläasteikäisten huoltajia selvittää heidän kokemuksiaan kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Tuloksista nousi esille huoltajien tyytyväisyys koulun tarjoamiin yhteistyömuotoihin. Huoltajat painottivat kuitenkin myös oman aktiivisuuden merkitystä toimivan yhteistyösuhteen luomisessa ja ylläpitämisessä. Tämä herätti huolta niiden asemasta, jotka eivät osallistu aktiivisesti yhteistyöhön koulun kanssa. Yhteistyömuodoista käytetyin on sähköinen viestintäjärjestelmä Wilma ja huoltajat arvostivat sen monipuolista ja rakentavaa käyttöä. Haastattelussa nousi esille myös ideoita yhteistyön kehittämiseksi.

6.1 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen kodin ja koulun yhteistyössä

Toimivassa kasvatuskumppanuudessa on tärkeää kiinnittää huomiota ratkaisukeskeiseen toimintatapaan (Tast 2007). Yhteistyön tarkoitus on olla myönteinen ja vuorovaikutteinen keino tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista (Opetus- ja kulttuuriminis-

teriö 2012). Huoltajien haastattelussa positiivisen palautteen nähtiin vahvistavan oppilaan motivaatiota ja parantavan koulumenestystä. Huoltajat kokivat tärkeänä, että luottamuksellinen vuorovaikutussuhde pohjautuu ennaltaehkäisevään ja ratkaisukeskeiseen lähestymistapaan, jolloin myös mahdollisten ongelmien ja haasteiden käsitteleminen on helpompaa. Tämän koettiin toteutuvan Myllypuron yläasteella pääasiassa hyvin. Opettajat käyttävät Wilmaa aktiivisesti ja monipuolisesti sekä palautteen antamiseen, että tiedonvälitykseen. Tämä poikkeaa aiemmista tutkimustuloksista, joiden perusteella kodin ja koulun yhteydenpito on ollut säännöllistä, mutta sitä esiintyy lähinnä ongelmatilanteissa (Sormunen 2012).

Positiiviset tuntimerkinnot vahvistivat huoltajien mukaan oppilaiden motivaatiota koulunkäyntiä kohtaan, sekä paransivat oppilaiden itsetuntoa opintoihin liittyen. Positiivinen palaute vaikutti myös lisäävän oppilaiden halukkuutta jakaa vanhempiensa kanssa koulunkäyntiin liittyviä asioita. Tämä on merkittävä havainto, sillä huoltajat toivat myös esille, että yläasteikäiset eivät välttämättä halua keskustella vanhempiensa kanssa koulusta ja opinnoista. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että toimiva vuorovaikutus kodin ja koulun välillä on erityisen tärkeää tässä lapsen kehitysvaiheessa. Yläasteikäinen kaipaa toisaalta etäisyyttä perheeseen, mutta tarvitsee vielä paljon aikuisen tukea. (MLL, n.d.) Tämän takia on tärkeää aloittaa tiivis yhteistyö heti 7. luokan alussa, jotta saataisiin turvattua sen jatkuvuus läpi yläasteen (Lämsä 2013). Haastattelun pohjalta yhteydenpito on ollut Myllypuron yläasteella erityisesti Wilma-järjestelmässä aktiivisempaa kuin ala-asteella. Aktiivinen Wilman käyttö mahdollistaa huoltajille reaaliaikaisen tiedon saamisen ja helpottaa huoltajan osallistumista lapsen koulunkäyntiin liittyviin asioihin.

Kasvatuskumppanuudessa kummankin osapuolen asiantuntijuuden tulisi yhdistyä tasavertaisesti. Vastavuoroinen yhteistyösuhde perustuu dialogisuudelle, jonka kautta yhteisiin kasvatuksellisiin tavoitteisiin pääseminen mahdollistuu. (Tast 2007.) Huoltajat kokivat, että koulun panostus yhteistyöhön on riittävää. Koulun ja kodin välisen yhteistyön lähtökohtana tulee olla huoltajien mahdollisuus osallistua kasvatustyön suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin, sekä saada tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä ja mahdollisuudesta yhteistyöhön (Opetushallitus 2004). Haastattelun perusteella koulu järjestää paljon yhteistyömahdollisuuksia ja tiedottaa niistä selkeästi ja riittävästi. Opetussuunnitelman sisältöä ja opetukseen liittyviä asioita käsitellään kattavasti vanhempainilloissa.

Koulu tarjoaa huoltajille paljon mahdollisuuksia osallistua koulunkäyntiä ja yhteistyötä koskevaan vuoropuheluun. Huoltajat painottivat kuitenkin oman aktiivisuuden merkitystä dialogisen kumppanuuden syntymisessä. Haastattelemamme huoltajat pitivät velvollisuutta osallistua koulun tarjoamiin yhteistyötilaisuuksiin itsestäänselvyytenä. Haastattelun perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että yhteistyötilaisuuksiin osallistuu valitettavan vähän huoltajia. Huoltajien vähäinen osallistuminen vaikeuttaa kasvatuskumppanuuden syntymistä, mikä vaatii pitkäjänteistä ja vuoropuheluun perustuvaa kohtaamista (Lämsä 2013). Erään huoltajan mukaan osallistuminen yhteistyöhön on hänen kokemuksensa mukaan Myllypuron yläasteella vähäisempää kuin toisen lapsensa yläasteella. Tämä muodostaa mielenkiintoisen ristiriidan, sillä haastattelemamme huoltajat ilmaisivat kuitenkin tyytyväisyyttään koulun järjestämiin yhteistyön mahdollisuuksiin. Kokonaisvaltaisen käsityksen saamiseksi huoltajien näkemyksistä ja tarpeista olisi tärkeää saada heitä aktivoitua mukaan yhteistyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Jos huoltajat eivät ole aktiivisesti mukana koulunkäyntiä koskevissa kysymyksissä ja päätöksenteossa, jäävät oppilasta koskevat tiedot suppeiksi (Sormunen 2012).

6.2 Haasteita koulun ja kodin välisessä yhteistyössä

Hyvin toimivan koulun mallin mukaan yksi koulun ja kodin välisen yhteistyön tarkoitus on tukea huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta (Helsingin kaupungin opetusvirasto 2013). Haastattelemamme huoltajat kertoivat, että koulu järjestää mahdollisuuksia huoltajien väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Huoltajat kuitenkin kokivat jo ennestään osallistuvansa niin monipuolisesti koulun yhteistyömuotoihin, etteivät kaivanneet ylimääräisiä verkostoitumismahdollisuuksia. Aiemman tutkimustiedon perusteella huoltajat halusivat lisää mahdollisuuksia vertaistukeen, vanhemmuuteen ja vaikuttamiseen (Hartikainen – Huusari 2004; Rask 2012; Närvänen – Ojanen ym 2013; Hedeén – Moses – Peter n.d). Kannustaminen huoltajien väliseen vuorovaikutukseen on mainittu myös Myllypuron yläasteen opetussuunitelmassa. Haastattelumme perusteella huoltajat eivät kuitenkaan kaipaa ylimääräisiä verkostoitumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Toisaalta haastateltavien mukaan huoltajat, jotka voisivat kaivata tukea vanhemmuuteen, eivät tunnu osallistuvan kodin ja koulun yhteistyöhön.

Haastattelussa nousi esille erityinen huoli niistä perheistä ja huoltajista, joilla ei ole voimavaroja osallistua kodin ja koulun yhteistyöhön. Kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu juuri niiden huoltajien kohdalla, jotka eivät kykene itse tukemaan riittävästi lastaan koulunkäynnissä (Lämsä 2013). Yksilöllinen kohtaaminen ja osallistumiseen

kannustaminen olisi erityisen tärkeää juuri näiden ryhmien kohdalla (Sormunen 2012). Monimuotoistuvat yhteistyön haasteet edellyttävät entistä enemmän perheiden tarpeita palvelevaa kasvatuskumppanuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Huoltajat kertoivat, että koulu tarjoaa erilaisia tukimuotoja, mutta niiden hakeminen edellyttää omaa aktiivisuutta ja resursseja pyytää apua. Haastattelemillamme huoltajilla ei juuri ollut käsitystä siitä, miten yhteistyö toteutuu tällaisten perheiden kohdalla. Heillä ei myöskään ollut tietoa, työskenteleekö koulu tällaisten perheiden kanssa vahvistaakseen heidän osallisuuttaan.

Perusopetuksen laatukriteereissä mainitaan monimuotoistuvat yhteistyön haasteet kodin ja koulun välillä. Huoltajille tulisi tarjota mahdollisuus osallistua perusopetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen yhteisötasolla. Täten olisi tärkeää huomioida jokaisen perheen yksilölliset tarpeet ja räätälöidä yhteistyön muodot vastaamaan perheiden erilaisia tarpeita. Huoltajan velvollisuus on olla kiinnostunut lapsen koulunkäynnistä ja osallistua kodin ja koulun yhteistyöhön. Ensisijainen vastuu osallistamisesta on kuitenkin koululla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.) Suomessa vanhemmillä on paljon mahdollisuuksia yhteistyöhön ja yhteiseen päätöksentekoon, mutta toiminta on koulujohteista ja linkittyy tiettyihin tapahtumiin (Sormunen 2012). Tämä nousi esille myös huoltajien haastattelussa. Tähän voitaisiin vaikuttaa muun muassa monipuolistamalla yhteistyömuotoja. Yhtenä kehittämissideana huoltajien haastattelussa nousi esille yhteisen tekemisen järjestäminen vanhempainiltojen rinnalle. Huoltajien ehdotuksia olivat esimerkiksi erilaiset työpajat tai yhteiset illanvietot ruoanlaiton merkeissä. Vapaa-intoiminta saattaisi myös mahdollistaa spontaanin vuoropuhelun yhteistyötahojen välillä, jota ei välttämättä syntyisi virallisemmissä tilaisuuksissa, kuten vanhempainiloissa. Myös aiempien tutkimusten perusteella huoltajat kaipaisivat enemmän vapaa-intoisia keskustelutilaisuuksia (Rask 2012; Närvänen – Ojanen, ym 2013). Oppilaiden osallistaminen vanhempainiltojen suunnitteluun ja toteuttamiseen nousi myös esille yhtenä kehitysideana. Tämä saattaisi lisätä kiinnostusta vanhempainiltoja kohtaan ja monipuolistaa niiden sisältöjä, jotka koettiin hieman yksipuolisina.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön tavoitteena on tukea kokonaisvaltaisesti oppilaan kasvua ja kehitystä. Myös haastattelemiemme huoltajien mielestä tämä on erittäin tärkeää. Kannustaminen, vahvuuksien korostaminen sekä vuorovaikutustaitojen kehittäminen nähtiin tärkeänä osana koulunkäyntiä opintojen ja koulumenestyksen rinnalla.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Huoltajien haastattelutilaisuus oli antoisa ja tarjosi monipuolisesti näkökulmia opinnäytetyötämme varten. Keskustelu oli avointa ja eteni luontevasti huoltajien ehdoilla pysyen kuitenkin hyvin valitsemiemme teemojen sisällä. Pääasiallisesti keskustelu oli huoltajien kesken tasapuolista ja vastavuoroista. Pienestä otoksesta huolimatta haastateltavat toivat esille monenlaisia ajatuksia asettuen myös erilaisten huoltajien asemaan. Toisaalta ryhmä on varsin homogeeninen: haastateltavat olivat kaikki suomalaisia naisia ja ovat melko aktiivisia koulun ja kodin välisessä yhteistyössä. Kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi ja kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi olisi erityisen tärkeää selvittää myös niiden huoltajien näkemyksiä, jotka eivät osallistu aktiivisesti yhteistyöhön.

Alunperin tarkoituksenamme oli haastatella huoltajia kolmesta eri koulusta. Aikataulullisista syistä emme kuitenkaan saaneet järjestettyä haastattelutilaisuutta kahteen muuhun kouluun. Tästä johtuen emme päässeet työssämme käsittelemään koulukohtaisia eroja. Olisi ollut mielenkiintoista tietää millä tavoin yhteistyö kodin ja koulun välillä toteutuu muissa kouluissa. Toisaalta jatkotutkimuksena voitaisiin toteuttaa vastaava haastattelu jossain toisessa koulussa ja vertailla tuloksia keskenään.

7 Pohdinta

Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Helsingin kaupungin opetusviraston kanssa. Suunnitellessamme opinnäytetyötämme, kävimme keskustelemassa opetusviraston edustajan kanssa siitä, minkälaista tietoa he kaipaisivat huoltajilta. Kävimme myös keskustelemassa Myllypuron yläasteen opinto-ohjaajan kanssa. Yhteistyökumppaneiden toiveena oli, että kartoittaisimme huoltajien kokemuksia kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, sen muodoista, ja mahdollisista kehittämiskohteista.

Opetusviraston edustaja toimi koordinaattorina meidän ja helsinkiläisten koulujen välillä. Hän esitteli opinnäytetyömme idean koulujen edustajille. Kolme koulua ilmoitti olevansa kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseemme. Yrittäessämme tavoittaa koulujen yhteyshenkilöitä ainoastaan Myllypuron yläasteen edustaja vastasi yhteydenottoihimme. Muiden koulujen edustajat eivät saaneet sovitettua tutkimustamme aikatauluihinsa. Pienestä otoksesta huolimatta koimme, että saimme arvokasta ja monipuolista tietoa

haastattelemiltamme huoltajilta. Mielestämme opinnäytetyömme tulokset ovat hyödynnettävissä työelämässä. Huoltajilta saadut kehitysehdotukset ovat realistisia ja mahdollisia toteuttaa. Saimme sekä aiempaa tutkimustietoa tukevia, että siitä poikkeavia tuloksia.

Olemme varsin tyytyväisiä haastattelussa saatuihin tuloksiin. Saimme mielestämme kattavia vastauksia esittämiimme kysymyksiin ja pystyimme hyödyntämään niitä opinnäytetyössämme hyvin. Aikaisempaan tutkimustietoon verrattaessa opinnäytetyössämme nousi esiin ristiriita huoltajien tyytyväisyyden ja vähäisen osallistuvuuden välillä. Aiemman tutkimustiedon perusteella huoltajat kaipaavat enemmän yhteistyömahdollisuuksia ja vertaistukea, sekä tukea vanhemmuuteen. Meidän tutkimuksemme perusteella osallistujamäärä yhteistyötilaisuuksissa on kuitenkin pieni. Tässä nousee esiin ristiriita, sillä jos aiemman tutkimustiedon perusteella huoltajat kaipaavat enemmän kommunikaatiota koulun ja muiden perheiden kanssa, osallistujamäärän olettaisi olevan suurempi. Haastattelemamme huoltajat olivat tyytyväisiä koulun tarjoamiin palveluihin. Yleisesti huoltajien kiinnostus yhteistyötilanteita kohtaan on kuitenkin haastattelun perusteella vähäistä. Opinnäytetyömme pohjalta Myllypuron yläasteella voitaisiin pohtia keinoja osallistaa enemmän huoltajia mukaan yhteistyöhön. Kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen kannalta olisi mielenkiintoista tietää niiden huoltajien ajatuksia, jotka eivät aktiivisesti osallistu yhteistyötilaisuuksiin. Tiedostamme tämän kuitenkin olevan haastavaa ja aikaavievää. Pohdimme opinnäytetyötämme tehdessä myös sitä, onko kouluilla resursseja kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen siinä määrin, että se vastaisi kaikkien perheiden tarpeisiin?

Lähteet

- Cohen, D. – Crabtree, B. 2006. Qualitative research guidelines project. Verkkodokumentti. <<http://www.qualres.org/HomeSemi-3629.html>> Luettu: 3.12.2014.
- Denzin - Lincoln 1998. Redefining Qualitative Methods: Believability in the Fifth Moment. Teoksessa Lewis John (toim.): International Journal of Qualitative Research. Indiana, Pennsylvania, USA: International Institute for Qualitative Methodology. 5-7.
- Eskola, Jari - Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Finlex 2014. Perusopetuslaki. Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#a13.6.2003-477>> Luettu: 20.04.2014.
- Freire, Paulo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Vastapaino. Tampere.
- Gordon, M.F. 2010. Bringing parent and community engagement back into the education reform spotlight: A comparative case study. University of Minnesota. Minneapolis. Teoksessa Hedeén, Timothy – Moses, Philip – Peter, Marshall nd. Encouraging meaningful Parent/Educator Collaboration – A review of recent literature. A continuum of collaboration. Eugene: Cadre. 1-3.
- Hannila, Päivi – Kyngäs, Päivi 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia.
- Hartikainen, Satu – Huusari, Tiina-Maria 2004. Yhteistä kasvatusvastuuta, luottamusta ja lapsen tukemista. Pro gradu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hedeén, Timothy – Moses, Philip – Peter, Marshall nd. Encouraging meaningful Parent/Educator Collaboration – A review of recent literature. A continuum of collaboration. Eugene: Cadre.
- Hirviniemi, Jarkko – Hirviniemi, Mervi 2009. Koulun ja kodin välinen yhteistyö – näkemyksistä ja kokemuksista laatua yhteiseen toimintaan. Pro Gradu. Hämeenlinna: Opettajankoulutuslaitos.
- Helsingin kaupungin opetusvirasto 2013. Hyvin toimivan koulun malli – tehdään mitä luvataan. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisu. Helsinki: Star Off-Set Oy.
- Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Helsinki: Kauppakaari
- Iso-Kuusela, Marjo 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö: yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Varhaiskasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Koponen, Virve - Taskila, Sari 2008. "Lapsen parhaaksi yhteisvoimin": Kasvatuskumppanuus päiväkotia Aarteessa. Opinnäytetyö. Laurea Ammattikorkeakoulu.
- Latham, S.L. 2002. Parents' perception of communication practices with school professionals during initial years of special education placement. East Tennessee State University. Johnson City. Teoksessa Hedeén, Timothy – Moses, Philip – Peter, Marshall nd. Encouraging meaningful Parent/Educator Collaboration – A review of recent literature. A continuum of collaboration. Eugene: Cadre. 1-3.
- Lämsä, Anna-Liisa 2013. Verkosto vahvaksi – toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell.
- Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena – vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2004. Erityisavustus tasa-arvoa edistäviin hankkeisiin. Verkkodokumentti
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/avustukset/tasa_arvo.html?lang=fi>. Luettu: 20.04.2014.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Perusopetuksen laatukriteerit. Kodin ja koulun yhteistyö. Verkkodokumentti. <
<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm29.pdf?lang=fi>>. Luettu: 20.04.2014.
- Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Kodin ja koulun välinen yhteistyö. PDF-dokumentti. <
http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf>. Luettu: 20.04.2014.
- Opetushallitus, Suomen vanhempainliitto 2007. Laatu kodin ja koulun yhteistyöhön. PDF-dokumentti.
<http://www.oph.fi/download/115274_laatu_kodin_ja_koulun_yhteistyohon.pdf>. Luettu: 20.04.2014
- Opetushallitus 2012. Dialogisuudesta. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/tukimateriaali/dialogisuus_ja_dialogiset_toimintatavat/dialogisuudesta>. Luettu: 22.8.2014.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d. Yläkouluun siirtyminen. Verkkodokumentti. <
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/koulu/ylakouluelamaa/ylakouluun_siirtyminen/> Luettu: 5.9.2014
- Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d. Murrosikä voi tuoda muutoksia koulunkäyntiin. Verkkodokumentti <
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/koulu/ylakouluelamaa/murrosikainen_koulussa/> Luettu: 5.9.2014
- Myllypuron yläaste 2012. Opetussuunnitelma 2012. Verkkodokumentti <
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/748e17004e7b4be48e59af47367d8ad1/OPS_2012.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=748e17004e7b4be48e59af47367d8ad1>. Luettu: 23.09.2014

- National Association of School Psychologists 2012. School-Family partnering to enhance learning: essential elements and responsibilities [Position Statement]. Bethesda, MD.
- Närvänen – Ojanen – Pesälä – Piirainen 2013. 7. luokkalaisten vanhempien tarpeet kodin ja koulun yhteistyössä. Opinnäytetyö. Tikkurila: Laurea Ammattikorkeakoulu.
- Rask, Mari 2012. Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen Männistön yläkoulussa yhteistyömallin avulla. Kehittämishankkeen tulokset. Opinnäytetyö. Laurea Ammattikorkeakoulu. 36-56.
- Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 151-157.
- Räsänen, Henrik n.d. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Verkkodokumentti. <http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf>. Luettu: 20.02.2015
- Sormunen, Marjorita 2012. Toward a home-school health partnership – A participatory action research study, 2008-2010. Väitöskirja. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Tast, Eeva 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Kuopio: Kopijyvä. 23-24.
- THL 2013. Kasvatuskumppanuus -menetelmä rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitefi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus>. Luettu: 28.11.2013
- Wanat, C.L. 2010. Challenges balancing collaboration and independence in home-school relationships: Analysis of parents perceptions in one district. The School Community Journal, 20 (1). 159-185. Teoksessa Hedeén, Timothy – Moses, Philip – Peter, Marshall nd. Encouraging meaningful Parent/Educator Collaboration – A review of recent literature. A continuum of collaboration. Eugene: Cadre. 1-3.

Tutkimuskysymykset

1. Toteutuuko huoltajien mielestä kunnioittava vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus koulun ja kodin välisessä yhteistyössä?
2. Miten yhteistyötä voitaisiin kehittää?

Haastattelurunko

1. Koetko tulevasi kodin ja koulun välisissä yhteistyötilanteissa kuulluksi?
2. Arvostetaanko koulussa lapsestasi antamaasi tietoa ja tuntemusta?
3. Mahdollistaako koulu vanhempien keskinäisen yhteistyön ja vertaistuen? Tarjotaanko mahdollisuuksia riittävästi?
4. Koetko koulun järjestämien yhteistyömuotojen tarjoavan oikeanlaista sisältöä?
5. Kaipaako jossain asiassa enemmän tukea ja yhteistyötä koulun taholta?
6. Onko yhteistyö koulun kanssa muuttunut lapsenne siirryttyä yläasteelle? Miten?